

Steinkjer kommune

STEINKJER
åpen, lys og glad

PLAN

for et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø

Vedtatt i HOK, 23.11.2021

Innhold

1. Innledning	3
2. Målsetting	3
Hovedmål:	3
Delmål i arbeidet for å forebygge mobbing og krenkelser:	3
3. Læringsmiljø og arbeid med inkluderende barnehagemiljø	4
Hovedmålsettingen for læringsmiljø i kommunedelplanen	4
Kjennetegn på et godt læringsmiljø	4
Fremtidsbilder for læringsmiljø i barnehagene	4
Inkluderende barnehage- og skolemiljø	4
4. Lovverk og andre føringer	5
5. Hva er mobbing og krenkende adferd?	6
6. Forebygging av mobbing og krenkelser	7
6.1 Personalet	8
6.2 Lek, vennskap og sosial kompetanse	8
6.3 Foreldresamarbeid	9
7. Aktivitetsplikten	9
7.1. Hvem omfattes av aktivitetsplikten	10
8. Skjerpet aktivitetsplikt	10
Vedlegg	12
Vedlegg 1: Prosedyre	12
Vedlegg 2: Meldingsskjema	15
Vedlegg 3: Aktivitetsplan ved mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har det trygt og godt i barnehagen (barnehageloven kap. 8, § 41 -43)	16
Vedlegg 4: Hvilke tiltak har barnehagen planlagt og når skal tiltakene gjennomføres?	17
Vedlegg 5: Evaluering av tiltakene:	18
Vedlegg 6: Om mobbing og krenkelser oppstår i barnehagen	19
Vedlegg 7: Sjekkliste – Barnehagens psykososiale miljø	21
Vedlegg 8: Sjekkliste – De voksnes relasjoner til barna	22

1. Innledning

Barnehagen fikk 1.januar 2021 et nytt regelverk for barnehagemiljøet. Endringene i regelverket skal sørge for at alle barn får en trygg og god barnehagehverdag. Her lovfestes følgende:

- § 41 Nulltoleranse og forebyggende arbeid
- § 42 Plikt til å sikre at barnehagebarna har et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø (aktivitetsplikt)
- § 42 Skjerpet aktivitetsplikt dersom en som arbeider i barnehagen krenker et barn

Det har de siste årene vært økt fokus på mobbing i barnehager. Vi har lite kunnskap om utbredelsen av mobbing og krenkende adferd i barnehagen, men forskning viser at:

- Mobbing og krenkelse foregår i barnehagen.
- Barn som blir mobbet og utestengt fra lek opplever lite støtte fra de voksne i barnehagen.
- Barnehagebarn som har en begynnende mobbeadferd, har økt risiko for å fortsette med denne typen adferd i barneskolen.

Mobbing har alvorlige konsekvenser for både enkeltindividet og hele læringsmiljøet. Det er derfor av stor betydning at barnehagen jobber målrettet for å forebygge mobbing og enhver form for krenkelser. I kommunedelplan for barnehage og skole fremgår det at «barnehagen skal legge aktivt til rette for utvikling av vennskap og sosialt fellesskap mellom barna, samt har en plan mot mobbing og krenkelser som følges opp av alle ansatte».

Denne handlingsplan for et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø skal være et forpliktende verktøy og sikre at barnehagene arbeider systematisk for å forebygge, avdekke og håndtere mobbing i barnehagen, og annen krenkende adferd i tråd med barnehageloven § 41. For å sikre at planen blir et «levende» dokument må den gjøres kjent for alle. Barnehagens leder er ansvarlig for at arbeidet blir integrert inn i den enkelte barnehagen.

2. Målsetting

Hovedmål:

Sikre at barnehagebarna i Steinkjer kommune har et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø

Delmål i arbeidet for å forebygge mobbing og krenkelser:

- Øke personalets bevissthet og kompetanse rundt forebygging og håndtering av mobbing og krenkelser
- Arbeide aktivt for et anerkjennende og inkluderende miljø som fremmer trygghet, trivsel og barns medvirkning
- Legge til rette for at alle har mulighet til å delta i lek og samhandling med andre barn
- Gi god støtte og hjelp til de barna som strever med samhandling og kommunikasjon
- Bygge et godt og tillitsfullt samarbeid mellom heim og barnehagen, og involvere foresatte i det forebyggende arbeidet mot mobbing og krenkelser

- Undersøke og iverksette tiltak snarest mulig dersom mobbing eller krenkende adferd mistenkes eller avdekkes

3. Læringsmiljø og arbeid med inkluderende barnehagemiljø

Plan for et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø skal bidra til at barnehagene oppfyller lovkravene i barnehageloven og realisere målsettinger knyttet til hovedområdet læringsmiljø i kommunedelplanen.

Hovedmålsettingen for læringsmiljø i kommunedelplanen

Barnehagene og skolene i Steinkjer skal ha et omsorgs- og læringsmiljø som fremmer trivsel, lek, læring, livsmestring og helse og er fritt for mobbing.

Kjennetegn på et godt læringsmiljø

- Barnehagen har en god ledelse med en kultur for utvikling og gode rutiner for arbeidet mot mobbing og krenkelser.
- God pedagogisk ledelse preget av gode relasjoner mellom barn og voksne
- Gode relasjoner mellom barna og et godt samarbeid med foreldrene

Fremtidsbilder for læringsmiljø i barnehagene

- Alle barn trives i barnehagen og har en eller flere venner som de leker med og samspillet mellom barna er preget av vennskap, glede, lekelyst og kreativitet.
- Ansatte er opptatt av relasjonene mellom barn-barn og barn-voksen, voksen-voksen og at relasjonene preges av anerkjennelse, respekt, omsorg og likeverd.
- Barnehagen legger til rette for gode dialoger med foresatte om barnets trivsel og utvikling.
- Barnehagen legger aktivt til rette for utvikling av vennskap og sosialt fellesskap mellom barna, samt har en plan mot mobbing og krenkelser som følges opp av alle ansatte.
- Barnehagen har et fysisk miljø inne og ute som er trygt og tilrettelagt for aktiv deltakelse for alle.

Inkluderende barnehage- og skolemiljø

Gjennom arbeidet med prosjektet «Inkluderende barnehage- og skolemiljø (IBSM)» har flere barnehager jobbet med følgende utviklingsområder:

- Identifisere og følge opp særskilt sårbare barn i barnehagen
- Regelverkskompetanse innenfor tema mobbing og krenkelser av barn, for å sikre forståelse og iverksettelse i praksis
- Implementering og utvikling av rutiner og praksis på egen enhet, knyttet til barns trivsel og tilhørighet

IBSM avsluttes høsten 2021 og det jobbes med videreføringsplaner i de deltakende enheter, samt implementering av arbeidet i alle barnehagene i Steinkjer kommune.

4. Lowverk og andre føringer

Både barnehageloven og rammeplanen gir tydelige føringer i barnehagens arbeid mot mobbing og krenkelser.

Barnehageloven kapittel 8 sier følgende

“§ 41 Nulltoleranse og forebyggende arbeid

Barnehagen skal ikke godta krenkelser som for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering og trakassering. Alle som arbeider i barnehagen, skal gripe inn når et barn i barnehagen utsettes for slike krenkelser.

Barnehagen skal forebygge tilfeller hvor barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø ved å arbeide kontinuerlig for å fremme helsen, trivselen, leken og læringen til barna”.

Barnehageloven § 42 omtaler aktivitetsplikten for å sikre at alle barnehagebarna har et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø. Aktivitetsplikten omtales særskilt i kapittel 7.

Barnehageloven § 43 omtaler skjerpet aktivitetsplikt dersom en som arbeider i barnehagen, krenker et barn. Skjerpet aktivitetsplikt omtales særskilt i kapittel 8.

I Rammeplanen for barnehagen 2017, kapittel 1 under punktet «Livsmestring og helse» fremgår det at,

«Barnehagen skal bidra til barnas trivsel, livsglede, mestring og følelse av egenverd og forebygge krenkelser og mobbing. Om et barn opplever krenkelser eller mobbing, må barnehagen håndtere, stoppe og følge opp dette.»

Videre i kapittel 3 fremgår det

«I barnehagen skal alle barn kunne erfare å være betydningsfulle for fellesskapet og å være i positivt samspill med barn og voksne. Barnehagen skal aktivt legge til rette for utvikling av vennskap og sosialt fellesskap. Barnas selvfølelse skal støttes, samtidig som de skal få hjelp til å mestre balansen mellom å ivareta egne behov og det å ta hensyn til andres behov.»

Og at personalet skal

- *støtte barnas initiativ til samspill og bidra til at alle kan få leke med andre, oppleve vennskap og lære å beholde venner*
- *samtale om normer for samhandling og invitere barna til å utforme normer for samhandling i fellesskap*
- *støtte barna i å ta andres perspektiv, se en sak fra flere synsvinkler og reflektere over egne og andres følelser, opplevelser og meninger*
- *støtte barna i å sette egne grenser, respektere andres grenser og finne løsninger i konfliktsituasjoner*
- *forebygge, stoppe og følge opp diskriminering, utestenging, mobbing, krenkelser og uheldige samspillsmønstre. Rammeplanen 2017*

Også folkehelsemeldingen sier noe om et godt psykososialt læringsmiljø og forebygging av mobbing i barnehagen

«Folkehelsemeldingen fremhever at barnehager med god kvalitet gir opplevelse av fellesskap og mestring, og bidrar til å utvikle og opprettholde vennskap og sosiale nettverk. Barnehagepersonalet har en viktig oppgave i å sørge for at barn som sliter med å få være med i lek med andre barn, får hjelp og støtte til å bli inkludert i det sosiale fellesskapet. Personalets arbeid for å fremme gode holdninger til inkludering og toleranse er også viktig med tanke på forebygging av mobbing.» Meld. St. 19-2014-15

5. Hva er mobbing og krenkende adferd?

«Mobbing av barn i barnehagen er handlinger fra voksne og/eller andre barn som krenker barnets opplevelse av å høre til og være en betydningsfull person for fellesskapet.» Hele barnet, hele løpet, forskningsrapport 2015

«Barn utsettes for negative hendelser fra andre i lek og samspill, der de opplever å ikke være en betydningsfull person for fellesskapet.» Lund og Helgeland 2015

Mobbing og krenkelser kan være både indirekte og direkte. Indirekte mobbing er en relasjonell form for mobbing. Eksempler på indirekte mobbing er:

- avvisning
- utestengelse, springe ifra, gjemmer seg
- ignorering
- manipulerende («kom, så løper vi», «alle som har kjole får være med»)
- mimikk, stemmeleie og kroppsholdning (vender ryggen til, lage grimaser)

Når det gjelder utestenging, må det i de fleste tilfeller være gjentatt utestenging av samme barn for å kunne være omfattet av kravet om nulltoleranse.

Direkte mobbing og krenkende adferd kan være både fysisk og verbal. Eksempler på direkte mobbing og krenkende adferd er:

- slag, kloring og lugging
- dytting
- erting
- Latterliggjøring

Det skal ikke være høy terskel for hva som vurderes som krenkelser som barn kan utsettes for, og som barnehagen ikke skal godta. Det er allikevel ikke slik at enhver kritisk ytring eller uenighet mellom barna skal oppfattes som krenkelser. Her må barnehagen utøve skjønn og støtte barna i å utvikle gode samspillsferdigheter for å kunne akseptere og respektere ulike meninger og væremåter. Barnehagebarn kan bli irrettesatt av voksne eller oppleve uenighet med de voksne eller andre barn uten at dette vil være en krenkelse.

Både de som står bak mobbingen og den som blir mobbet trenger hjelp til å mestre lek og samspill med andre på en god måte. De trenger voksne som ser bak adferden og gir hjelp og støtte til å bygge gode relasjoner med andre.

Tegn som kan fortelle at et barn ikke har det bra:

- Gruer seg til å gå i barnehagen, har mye vondt i hodet eller magen
- Stille og tilbaketrukken, isolere seg eller urolig i kroppen og rastløs
- Utagerende adferd, forstyrrer lek, mye sinne
- Klær eller leker brukes ikke lenger for noen har ertet om det
- Barnet holder seg mest sammen med de voksne eller barn som er yngre enn seg selv
- Barnet knytter seg sterkt til dyr eller andre gjenstander
- Trist, ler sjelden, gråter mer enn før
- Mister selvtillit
- Har sår, skrammer eller blåmerker
- Konsentrasjons- og læringsvansker
- Har problemer med å spise eller sove
- Ekstremt på vakt ift voksne/andre, klenger seg til voksne

Barn kan også bli mobbet og/eller krenket av voksne ved at mobbeadferd blir oversett, og dermed forsterket. Dette er gjerne gjentatte negative hendelser, hvor barnet utsettes for:

- Merkelapper, sydebukk stempel
- Avvisning, fravær av aksept for sine følelser og opplevelser
- Neglisjering/blir oversett
- Får ikke hjelp og støtte i situasjonen – tryggheten uteblir
- Straffes eller tvinges til noe
- Blir latterliggjort

6. Forebygging av mobbing og krenkelser

Barnehagen er forpliktet til å jobbe forebyggende for å sikre at alle barn har et trygt og godt psykososialt miljø i barnehagen. Det er utarbeidet ulike kompetansepakker og nettressurser som kan være til hjelp og støtte for barnehagen i det forebyggende arbeidet:

<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/barnehagemiljo/>

[Trygt og godt barnehagemiljø | Statsforvalteren i Trøndelag](#)

<https://dialogmodellen.no/>

<https://www.oygarden.kommune.no/tjenester/skule-og-sfo/skule/mobbing/trygg-i-fellesskap/barnehage-handtering/>

6.1 Personalet

I barnehagen er det behov for å jobbe kontinuerlig med et inkluderende miljø, fritt for mobbing og krenkelser. Når mobbing og krenkelser skjer er det voksne som ikke ser. Mobbing og krenkelser i barnehagen er *alltid* de ansattes ansvar. De ansattes holdninger til mobbing og krenkelser har svært stor betydning og det må etableres en felles forståelse av hva mobbing og krenkelser er hos profesjonelle voksne. Til grunn for det forebyggende arbeidet må det være en holdning som sier at det er de voksnes ansvar å legge til rette for et barnehagemiljø som er trygt og krenkelsesfritt og en tydelighet som bunner i respekten for barnet. *Alle* har ansvar for å støtte lek, samspill og et inkluderende fellesskap, samt forebygge og forhindre krenkelser og mobbing. Det vi overser gir et signal til barna om at det er greit. Vi må derfor gripe inn og handle om vi hører eller ser mobbing og krenkende adferd.

Tidstyver som skaper både stress og travelhet påvirker hvordan vi ser og møter barna i stor grad. Økt bevissthet rundt både organisering og strukturen på dagen er derfor vesentlig for å skape en god kultur som hindrer at mobbing og krenkelser oppstår.

De ansatte i barnehagen er rollemodeller. Det er de voksne som gjennom sin måte å snakke på, samarbeide og ha det gøy sammen som legger grunnlaget for kulturen i barnehagen. Barnet blir til i møte med andre, og selvfølelsen og selvrespekten skapes i møte med de ansattes blikk, ord, kroppsspråk og handlinger. Autoritative voksne er både varme og tydelige, noe som danner et godt grunnlag for gode relasjoner til barna. Gode relasjoner som preges av tillit, trygghet, respekt og anerkjennelse er avgjørende for å skape et godt psykososialt miljø. Barn trenger ansatte som «ser», har god emosjonell kompetanse, og som tar barnets opplevelser, følelser og tanker på alvor, samtidig som de er tydelig på hva som er akseptert og ikke. I møte med anerkjennelse og en bevissthet rundt følelsenes betydning blir barn trygge i forhold til sine egne og andres følelser, noe som gir et godt grunnlag for å bygge vennskap og nære relasjoner med andre.

Når et barn mobbes eller opplever krenking, vil måten personalet samarbeider til det beste for barnet vise kvaliteten i barnehagens forebyggende arbeid. Personalet må være kjent med regelverket, sine plikter og barnehagens rutiner. Som kollega må man tørre å si ifra og stoppe mobbingen, selv om andre kollegaer ikke reagerer. En barnehagekultur som er preget av raushet når man møter motgang, åpenhet, godt humør og vilje og mot til å jobbe gjennom utfordrende situasjoner vil gi et godt utgangspunkt for å si fra og tåle ubehaget som kan oppstå også når en kollega utsetter et barn for mobbing eller krenkelser.

6.2 Lek, vennskap og sosial kompetanse

Forskning viser at lek og vennskap er av stor betydning for barn og utvikling av en god psykisk helse. Vennskap er også en beskyttelsesfaktor mot mobbing. Barn som «svever», har kommunikasjons- og språkvansker og/eller mangler lekekompetanse, må få den hjelp og støtte de trenger for å kunne leke med andre og få venner. Tilrettelegging av inkluderende lek vil kunne bidra til å hindre at negative handlingsmønstre etableres. Barnehagen har et særlig ansvar for å kartlegge og ivareta barn med en særskilt sårbarhet. Ved avdekking av flere sårbarhetsfaktorer er det viktig at barnehagen følger spesielt med på hvordan disse barna har det og setter inn tiltak for å fremme beskyttelsesfaktorer i miljøet.

Et bevisst personale som aktivt legger til rette for inkluderende lek og aktivitet, god språkstimulering, samt gir god støtte og veiledning når konflikter oppstår vil være av stor betydning i arbeidet med

forebygging mot mobbing og krenkelser. Ekstra støtte til fysiske utfordringer for de som trenger det er også av betydning for å kunne delta godt i kroppslig lek med jevnaldrende.

6.3 Foreldresamarbeid

Det er et felles ansvar å forebygge mot mobbing og krenkelser og samarbeid med foreldrene i dette arbeidet vil kunne bidra til å utvikle og opprettholde et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø. Formålsparagrafen i barnehageloven legger føringer for at “barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling”. Å bygge gode og tillitsfulle relasjoner med foreldrene der det er naturlig å snakke sammen, vil føre til at det blir lettere å ta opp utfordringer om eller når de oppstår.

Dersom barnehagen får mistanke om at det forekommer utestenging og mobbing i barnehagen skal foreldrene involveres. Det er også viktig at foreldrene melder fra til barnehagen dersom de opplever utestengelse og mobbing av barn. Når et barn eller foreldrene sier at barnet ikke har et trygt og godt barnehagemiljø skal barnehagen undersøke saken og sette inn tiltak som kan bidra til at barnet får et godt og trygt barnehagemiljø. Både barnas og foreldrenes opplevelser og følelser må tas på alvor og anerkjennes. De skal oppleve seg sett, hørt og inkludert både i barnehagens arbeid med forebygging av mobbing, men også ved at det settes inn konkrete tiltak dersom det oppstår en uønsket hendelse som involverer deres eget barn.

Foreldrene kan bidra blant annet med:

- å fremsnakke andre barn og voksne
- å møte andre barn og voksne på en positiv måte
- å tilrettelegge for og fremme vennskap mellom barna og være inkluderende
- å ta kontakt fortløpende med barnehagen om barnet viser mistriksel eller forteller selv om hendelser som de opplever som vonde
- å samarbeide med barnehagen for å finne mulige årsaker og tiltak enten barnet viser mobbeadferd eller blir utsatt for det
- å delta på foreldremøter i barnehagen der det forebyggende arbeidet mot mobbing og krenkelser er tema.

7. Aktivitetsplikten

«§ 42 Plikt til å sikre at alle barnehagebarna har et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø (aktivitetsplikt)»

Alle som arbeider i barnehagen, skal følge med på hvordan barna i barnehagen har det.

Alle som arbeider i barnehagen, skal melde fra til barnehagens styrer dersom de får mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø. Styreren skal melde fra til barnehageeieren i alvorlige tilfeller.

Ved mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø, skal barnehagen snarest undersøke saken.

Når et barn eller foreldrene sier at barnet ikke har et trygt og godt barnehagemiljø, skal barnehagen undersøke saken og så langt det finnes egnede tiltak, sørge for at barnet får et trygt og godt barnehagemiljø. Det samme gjelder når en undersøkelse som barnehagen

selv har satt i gang, viser at et barn ikke har trygt og godt barnehagemiljø. Tiltakene skal velges på grunnlag av en konkret og faglig vurdering.

Barnehagen skal lage en skriftlig plan når det skal gjøres tiltak i en sak. I planen skal det stå

- a. hvilke problemer tiltakene skal løse*
- b. hvilke tiltak barnehagen har planlagt*
- c. når tiltakene skal gjennomføres*
- d. hvem som skal gjennomføre tiltakene*
- e. når tiltakene skal evalueres.»*

Aktivitetsplikten innebærer følgende:

- Følge med på hvordan alle barn i barnehagen har det
- Gripe inn når et barn utsettes for krenkende adferd
- Melde fra til barnehagens styrer ved mistanke eller kjennskap til at et barn ikke har det trygt og godt (ved alvorlige tilfeller skal styrer melde fra til barnehageeieren)
- Undersøke saken snarest
- Sette inn egnede tiltak
- Utarbeide en skriftlig plan
 - Hvilke problemer tiltakene skal løse
 - Hvilke tiltak barnehagen har planlagt
 - Når tiltakene skal gjennomføres
 - Hvem skal gjennomføre tiltakene
 - Når skal tiltakene evalueres

Det er utarbeidet mal for aktivitetsplan som kan benyttes som et dynamisk verktøy i aktive saker. Malen er vedlagt denne planen og er også å finne på teams.

7.1. Hvem omfattes av aktivitetsplikten

Ordlyden “alle som arbeider i barnehagen” omfatter først og fremst alle med en arbeidskontrakt med barnehagen eller barnehageeier. Dette gjelder blant annet styrer, pedagogisk leder, fagarbeidere og assistenter. En ansatt skal omfattes av aktivitetsplikten uavhengig av om arbeidsforholdet er fulltid eller deltid, fast eller midlertidig, kortvarig eller langvarig.

Ordlyden gjelder også for andre personer som regelmessig oppholder seg i barnehagen for å yte tjeneste eller service til barna eller barnehagen. Avgjørende er at personen oppholder seg jevnlig i barnehagen og at han eller hun har kontakt med barna. Dette kan være eksempelvis, ansatte i PPT, renholdere eller frivillige læringer og praksisstudenter. Om personen mottar lønn for arbeidet er ikke avgjørende.

8. Skjerpet aktivitetsplikt

« § 43 Skjerpet aktivitetsplikt dersom en som arbeider i barnehagen, krenker et barn

Dersom en som arbeider i barnehagen, får mistanke om eller kjennskap til at en annen som arbeider i barnehagen, krenker et barn med for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering eller

trakassering, skal vedkommende straks melde fra til barnehagens styrer. Styreren skal melde fra til barnehageeieren.

Dersom en som arbeider i barnehagen, får mistanke om eller kjennskap til at styreren i barnehagen krenker et barn med for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering eller trakassering, skal vedkommende melde fra til barnehageeieren direkte.

Undersøkelser og tiltak etter § 42 tredje og fjerde ledd skal iverksettes straks.»

Alle som arbeider i barnehagen, har en skjerpet aktivitetsplikt dersom en som arbeider i barnehagen krenker et barn, og skal straks melde fra til enten barnehagens styrer eller barnehageeieren direkte.

Vedlegg

Vedlegg 1: Prosedyre

Dersom mobbing eller krenkende adferd mistenkes eller avdekkes i barnehagen skal følgende prosedyre følges.

Lovhjemmel	Handling	Ansvarlig
Aktivitetsplikten (§ 41 og 42)	Delpliktene: 1) Følge med 2) Gripe inn 3) Varsle 4) Undersøke 5) Sette inn tiltak 6) Skriftlig aktivitetsplan	Alle som arbeider i barnehagen
1. Følge med (§ 42)	Du kan fange opp barn som ikke har det trygt og godt ved • Observasjon i barnehagen • Kartlegging av sårbarhetsfaktorer • At ansatte ser noe eller fanger opp noe i samtaler med andre barn • At foreldre tar kontakt og melder fra om hendelser i barnehagen • Foreldresamtaler • At barnet uttrykker mistriivsel • Endringer i adferd hos barnet • Endringer i barnehagemiljøet, samspill mellom barna Alle ansatte i barnehagen har plikt til å følge med • Styrer i barnehagen har ansvar for at alle som jobber i barnehagen vet at de har plikt til å følge med på hvordan barn i barnehagen har det.	Alle som arbeider i barnehagen
2. Gripe inn (§ 41)	Grip inn umiddelbart og stopp krenkelser • Hvis du som ansatt i barnehagen overhører eller observerer mobbing eller mer indirekte krenkelser som utestenging, manipulering, ignorering eller avvising, skal du gripe inn umiddelbart og stoppe situasjonen. • Måten det gripes inn på skal ikke krenke barnet. Alle ansatte i barnehagen har plikt til å gripe inn • Styrer i barnehagen skal sørge for at alle som jobber i barnehagen vet at de har plikt til å gripe inn, og at de vet hvordan de skal gjøre dette.	Alle som arbeider i barnehagen
3. Varsle	Plikt til å varsle Alle som arbeider i barnehagen, har plikt til å melde fra til barnehagens styrer dersom de får mistanke eller kjennskap til at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø. Styrer skal melde fra til barnehageeieren i alvorlige tilfeller.	Alle som arbeider i barnehagen Styrer

	Det skal være en <i>lav terskel</i> for hva som vekker en mistanke eller gir kjennskap til at et barn ikke har det trygt og godt. Det kan for eksempel være: • Observasjoner av barna • Barnet uttrykker at han eller hun ikke opplever at det er trygt og godt i barnehagen • Beskjeder fra foreldre eller andre barn i barnehagen. Skjerpet aktivitetsplikt når ansatte krenker/mobber barn • Dersom en ansatt mistenker eller ser at en annen ansatt utøver vold, mobber eller krenker et barn, skal du straks melde fra til barnehagens styrer. • Dersom styrer mobber eller krenker et barn skal du melde fra til barnehageeieren direkte.	
4. Undersøke (§ 42, § 43)	Plikten til å undersøke Hvis noen som jobber i barnehagen ser eller mistenker at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø, skal barnehagen snarest undersøke saken • Plikten til å undersøke har like lav terskel som å varsle. • Plikten til å undersøke trer inn selv om årsaken til at barnet ikke har et trygt og godt barnehagemiljø skyldes forhold eller hendelser som har skjedd utenfor barnehagen eller tilbake i tid. • Barnehagen skal alltid undersøke saken nærmere dersom et barn eller foreldrene sier at barnet ikke har et trygt og godt barnehagemiljø. • Saken skal undersøkes straks dersom en ansatt er den som mobber eller krenker et barn. Plikten til å undersøke betyr at barnehagen skal undersøke barnets opplevelser av barnehagemiljøet. • Undersøkelsene må ha som formål å få frem fakta om situasjonene, bakgrunnen for barnets opplevelse og hvilke forhold som påvirker hvordan barnet har det i barnehagen. Når barnehagen skal undersøke saken, kan de for eksempel • Observere barnet i lek og aktivitet • Observere barnet i overganger og rutinesituasjoner • Samtale med barnet/barna • Samtale med foreldre	Alle som arbeider i barnehagen
5. Sette inn tiltak (§42, § 43)	Barnehagen har plikt til å • Sette inn egnede tiltak for alle barn som opplever at barnehagemiljøet ikke er trygt og godt. • Følge opp tiltakene • Evaluere tiltakene • Legge til eller endre tiltak dersom nødvendig Hva regnes som at et barn eller foreldre har meldt fra?	Pedagogisk leder Styrer

	• Det er barnets opplevelse av at han eller hun ikke har et trygt og godt barnehagemiljø som utløser undersøkelsens og tiltaksplikten. • Det skal ikke stilles strenge krav til hva det er å “si” at barnet ikke har det trygt og godt. • Det er barnehagens ansvar å fange opp at barnet eller foreldre sier fra om at barnehagemiljøet ikke er trygt og godt. • Barnehagen skal aldri avvise eller underkjenne et barns opplevelse av utrygghet eller mistrivsel i barnehagen. Tiltaksplikten utløses også av observasjoner og undersøkelser. Hvor lenge skal tiltakene vare? • Tiltaksplikten løper så lenge et barn opplever at barnehagemiljøet ikke er trygt og godt og det finnes egnede tiltak å sette inn.	
6. Skriftlig aktivitetsplan (§ 42)	Barnehagen skal lage en skriftlig plan når det skal gjøres tiltak i en sak. Skriftlig plan for tiltak som inneholde • Hvilke problemer tiltakene skal løse • Hvilke tiltak barnehagen har planlagt • Når tiltakene skal gjennomføres • Hvem som skal gjennomføre tiltakene • Når tiltakene skal evalueres En aktivitetsplan behøver ikke å knytte seg til et bestemt barn, men kan ta for seg en situasjon eller utfordring som omfatter flere eller hele barnegruppen. Det stilles ikke formkrav til planen utover at den skal være skriftlig. Omfanget av opplysningene under hvert av punktene skal tilpasses saken. Barnehagen skal evaluere tiltakene • Barnehagen må følge opp saken og evaluere om tiltakene som er satt inn har ført til at barnet har det trygt og godt. • Hvis det viser seg at barnet fortsatt ikke har det trygt og godt, skal barnehagen vurdere nye tiltak.	Pedagogisk leder Styrer

Vedlegg 2: Meldingsskjema

Varsler/melder:

Dato:

HENDELSE: hvem – hva – hvor – når:

(fylles ut av den som ser en hendelse og har grepet inn, den som har fått kjennskap til eller har mistanke om at et barn ikke har det trygt og godt)

VIDERE OPPFØLGING OG ANSVARSFORDELING:

(fylles ut av styrer som evt. delegere videre til pedagogisk leder – hvem undersøker, utarbeider aktivitetsplan, videre oppfølging)

Vedlegg 3: Aktivitetsplan ved mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har det trygt og godt i barnehagen (barnehageloven kap. 8, § 41 -43)

Barnets navn: _____ Født: _____

Barnehagen: _____ Dato: _____

Hva skal denne planen løse?

(Barnets navn) har rett til et trygt og godt barnehagemiljø som fremmer helse, trivsel, lek og læring.

(Barnehagens navn) har *(dato)* fått vite av *(hvem)*/har funnet ut ved hjelp av *(hvordan)* at *(barnets navn)* ikke har det trygt og godt i barnehagen.

Beskriv hva som er utfordringen basert på barnets eller melderens oppfatning

Hva opplever barnet?

(Har barnet uttalt noe om saken? Hvis barnet kan uttrykke seg om hva som er utfordringen og hva han/hun tror vil hjelpe av tiltak, så skrives dette ned her)

Hovedmål med aktivitetsplanen:

(Hva ønsker vi å oppnå for barnet?)

Vedlegg 4: Hvilke tiltak har barnehagen planlagt og når skal tiltakene gjennomføres?

Dere skal sette inn tiltak dere mener er egnede og tilstrekkelige for at barnet får et trygt og godt barnehagemiljø, og etter å ha hørt med barnet hva han/hun mener og ønsker (der det er mulig ut fra alder og modenhet).

Tiltakene skal velges på grunnlag av en konkret og faglig vurdering, og hensynet til barnets beste skal være grunnleggende. Mange saker fordrer tiltak på både individ-, gruppe- og barnehagenivå.

Vurder også tiltak som kan bidra med å forebygge/hindre at barnet får negative sosiale, psykiske eller psykosomatiske ettervirkninger etter hendelsen(e).

Hvis dere ser at det er behov for å endre tiltakene, eller sette inn nye tiltak etter hvert, oppdaterer dere planen. Dere skal kontinuerlig passe på at det er egnede og tilstrekkelige tiltak som er satt inn.

Tiltak:	Ansvarlig:*	Tiltakenes varighet:	Dato for evaluering:
1)			
2)			
3)			

(Antall tiltak må tilpasses den enkelte saken)

**Det er alltid barnehagen/barnehageeier som er ansvarlig for at tiltakene gjennomføres. Her skriver dere hvem i barnehagen/barnehageeier som er ansvarlige for at hvert enkelt tiltak gjennomføres. Hvis dere har avtalt med noen som ikke er ansatt i barnehagen om å gjennomføre tiltaket, skal dette også komme frem i planen. Dere skal ikke legge ansvaret på barnet eller foreldrene i aktivitetsplanen, da det er barnehagen som skal sørge for at barnet skal få det trygt og godt.*

Vedlegg 5: Evaluering av tiltakene:

Spesifiser hvilke tiltak som evalueres og dato for evaluering. Beskriv hvorvidt tiltaket skal videreføres, endres eller avsluttes.

Dato:

Sted:

Tiltak:

Tiltak:

Tiltak:

Signatur

Vedlegg 6: Om mobbing og krenkelser oppstår i barnehagen

Dersom mobbing eller krenkende adferd avdekkes i barnehagen skal det settes inn tiltak snarest mulig. Det er viktig at vi formidler til alle barn og voksne hva som er akseptabel adferd og hva som ikke er akseptabelt. Vi må støtte og veilede alle, både den som initierer mobbingen, de som er tilskuerne eller tilhengerne, samt den som faktisk blir mobbet.

Konkrete tiltak mot mobbing og krenkelser

Involverte barn:

- Bruk enkle og presise ord: «Stopp, dette får du ikke lov til», o.l.
- Definerer barna som er involverte i mobbeepisoden(e)
- Beskriv hva du har sett av hendelsen, og vær tydelig på at det er uakseptabel adferd. Hvis den voksne ikke reagerer, legaliserer vi mobbing.
- Bekreft barnet positivt når det sier fra at andre eller det selv blir plaget (anerkjennelse)
- Rett barnets oppmerksomhet mot hvordan den andre har det. Den voksne forklarer, dersom det ikke er tydelig for barnet.
- Følge opp situasjonene og gi barnet/barna alternativer til andre ting de kan si eller gjøre.
- Vær tydelig på at det er handlingen til barnet du ikke aksepterer, ikke barnet som person.
- Forklar barna at vi har nulltoleranse på uakseptabel adferd – klart og tydelig uttalt av de voksne.

Konkrete tiltak dersom en som arbeider i barnehagen krenker et barn

- Styrer informerer barnehageeieren
- Styrer eller barnehageeier innkaller til samtale med den ansatte/styreren som har krenket et barn
- Nødvendige tiltak settes inn
- Oppfølgingssamtale avtales
- Foreldrene til barnet/barna informeres dersom dette vurderes hensiktsmessig
- Husk personvern

I tiden etter hendelsen:

- Styrke barnas selvfølelse, både mobber og offeret
- Heve status til de som blir utsatt
- Skape positive opplevelser i mindre grupper
- Bruk barnas styrker og interesser i fellesskap med de andre barna i barnehagen
- Støtte barna i å løse konflikter og selv finne løsninger
- Bruk litteratur og drama for å lære barna å reagere og si fra når andre blir plaget:
 - kjenne seg igjen i mobbesituasjoner
 - få satt i gang tankevirksomhet rundt mobbing
 - bearbeidelse gjennom drama, lek og tegning
 - identifisere seg med positive rollefigurer
 - bekreft positivt når barna sier fra om at andre eller det selv blir plaget

La barnas stemme komme frem, enten fra barnet selv, en tegning eller gjenfortalt av en voksen. Men HUSK! Det er *alltid* den voksnes ansvar å stoppe og forebygge mobbing!

Personalet i barnehagen

- Den som har observert eller observerer mobbing/krenkelser varsler.
- Kollegaveiledning/kollegasamtale rundt det som har skjedd
- God informasjonsflyt på avdelingen – drøfte og tenke sammen i forhold til tiltak. Ikke alltid fasitsvar
- Sikre at alle ansatte vet hva som er deres ansvar i forhold til holdninger og handlinger når det oppstår mobbing eller krenkelser i barnehagen
- Etablere en kultur for refleksjon og åpenhet omkring voksenrollen og forventningen til at ansatte sier fra når barn eller voksne krenker barn.
- Informere foreldrene til barnet/barna som er involvert

Samtale med foreldrene til de involverte barna

Det beste er å kalle foreldrene inn til en samtale for å unngå å snakke over hodet på barnet i garderoben. Barnet skal ikke selv fortelle om negative episoder i barnehagen til foreldrene. Da er vi ikke på parti med barnet. Separate samtaler med foreldrene til de involverte barna er en fordel.

Punktene under kan brukes som en støtte i samtalen:

- Forklare bakgrunnen til samtalen
- Spør om foreldrene vet om den aktuelle hendelsen
- Beskrive det som har hendt, både de voksnes tolkning av det som har skjedd og barnas opplevelse av hendelsen.
- Kartlegge gjentatte episoder og se om det er et mønster. Hva kan ligge bak? Vi må anstrenge oss for å forstå barnet. Hva er det barnet uttrykker?
- Avklare hva som skal gjøres videre og hvem som gjøre hva
- Skrive tiltaksplan og dato for evaluering
- Avtale eventuelt nytt møte.
- Ta kontakt med familieteamet, PPT, helsesøster eller annen ekspertise ved behov for ekstra hjelp/støtte.
- Skriv referat fra ALLE møter/samtaler.

Om foreldrene tar kontakt med barnehagen om en bekymring

Barn og foreldres opplevelser og følelser skal tas på alvor og anerkjennes. De skal kjenne seg sett, hørt og respektert. Bekymringer fra foreldrene møtes med undring og en undersøkende holdning.

- Tidspunkt for samtale avtales
- Hva er foreldrene bekymret for? Har barnet sagt noe selv?
- Hva har barnehagen observert?
- Utarbeide en aktivitetsplan
- Videre undersøkelser rundt saken avtales
- Oppfølgingsmøte avtales

Dialogmodellen er en erfarings- og forskningsbasert modell som har utviklet dialogsamtalene med veiledning til samtale med både barn, foreldre og kollegaer i mobbesaker. I samarbeid med læringsmiljøseneteret er det også utarbeidet en modell «Trygg i fellesskap». Disse modellene kan være til hjelp og støtte for barnehagen i dette arbeidet.

- <https://dialogmodellen.no/dialogsamtalene/>
- <https://www.oygarden.kommune.no/tjenester/skule-og-sfo/skule/mobbing/trygg-i-fellesskap/barnehage-handtering/>

Vedlegg 7: Sjekkliste – Barnehagens psykososiale miljø

Brukes som egenrefleksjon og refleksjon i personalgruppen

Spørsmål	Egen refleksjon
Er miljøet i vår barnehage preget av gjensidig respekt, omsorg, anerkjennelse og varme?	
Er samspillet mellom barna preget av sosiale hierarkier, eller av likeverdighet og veksling av hvem som bestemmer, og hvem som til enhver tid får være med?	
Har alle barn lekekompetanse?	
Hjelper jeg/vi barn som trenger å utvikle sin lekekompetanse?	
Støtter og videreutvikler jeg/vi barnas lek ved behov?	
Har alle barna en venn i barnehagen?	
Opplever alle barn å bli inkludert i fellesskapet?	
Sikrer vi at alle barn blir sett og akseptert?	
Snakker vi jevnlig med barna om mobbing, hva de kan gjøre om det blir mobbet eller ser andre barn som blir mobbet, eller mobber andre, individuelt eller i gruppe med andre barn?	
Har jeg/vi nok kompetanse til å kjenne igjen mobbing/krenkende adferd både hos barn og voksne?	
Har jeg/vi gode holdninger til barn og foreldre av andre kulturer, sosiale/økonomiske ulikheter og funksjonshemninger?	
Tas foreldrene med i det forebyggende arbeidet mot mobbing og krenkelser i barnehagen?	
Tas foreldrene med i samarbeidet om en observerer mobbeadferd/mobbing?	
Jobber personalet i barnehagen aktivt med det psykososiale miljøet gjennom hele året?	

Vedlegg 8: Sjekkliste – De voksnes relasjoner til barna

Brukes som egenrefleksjon og refleksjon i personalgruppen

Spørsmål	Egen refleksjon
Er jeg/vi anerkjennende og støttende i forhold til barnas initiativ?	
Er jeg/vi varme og tydelige/grensesettende (autoritativ)?	
Er mitt/vårt samspill med barna preget av dialog med åpne spørsmål, eller er det mer beskjeder og kontroll mot enkelte av barna?	
Ser jeg/vi alle barn, eller er det noen som blir oversett?	
Er det noen barn som stadig får min/vår positiv oppmerksomhet, mens andre i hovedsak får mer negativ oppmerksomhet?	
Er det lettere å tro på bestemte barns forklaringer i konflikter enn andres?	
Har jeg/vi større tålmodighet med enkelte barn i gruppen enn andre, når det gjelder å følge opp og hjelpe dem?	
Blir noen barn raskere avbrutt/avvist enn andre når de tar kontakt med meg/oss?	
Er jeg/vi bevisst forskjellen på humor og ironi, og har jeg/vi forståelse for at barn ikke alltid klarer å skille mellom spøk/ironi? Ironi skal ikke brukes!	